

Степан Янковський

СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ СВІТИ ЗА ДОБИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: УКРАЇНСЬКА ВІЗІЯ СВІТОТВОРЕННЯ

Опрацювання специфіки сприймання глобалізму в соціальних дискурсах та перформансах сучасного суспільства становить один з актуальних напрямів аналізу в сучасній українській філософії. Тому важливим складником цієї розвідки є концепція світотворення Нельсона Гудмена. Узагальнення чинників глобалізації з позицій конструктивізму дало змогу розкрити сутність просторових, часових, пізнавальних, ціннісних стандартів глобальних комунікацій як її складника.

Ключові слова: *глобальне суспільство, соціально-культурний світ, світотворення, субституційний принцип, цінності.*

Як спостерігаємо, феномен суперечливості, чи “розчахнутої мозаїчності”, соціального, економічного і культурного життя сучасного світу визначається суперечливими версіями правильності “шляху” модернізації соціуму, кожна з яких дозволяє сконструювати “об’єкт” (або “людину”), так би мовити, у певній системі координат соціального буття (у його різних складниках). Орієнтування “життєвого світу” людини у наріжних виявах формуються списком загальних тверджень, який є більш-менш правильним для опису, зображення цього світу, але не для окреслення, власне, його цінності для людського існування, особливо у середньостроковій і віддаленій перспективах.

Розмежування філософського розуміння, наукових пояснень чи ідеологічного обґрунтування динаміки соціальних явищ під впливом демографічних, технологічних, екологічних, ціннісних трансформацій у сучасному світі становить комплексне завдання соціальної, культурологічної, антропологічної та історіософської думки. Вирішення такого завдання, як видається, має враховувати як складники зазначених перетворень, так і викликані ними зрушення у суспільстві. Відтак, для сучасної української філософської думки актуальним є опрацювання концептуально-аналітичної бази історичних, соціальних, гуманітарних наук, у якій відстежується постановка проблеми зв’язку соціуму та культури, характеризуються сутнісні ознаки їх взаємовпливу, встановлюються принципи і форми його сприймання, визначається об’єктивне значення та ефективність методів розв’язання означеної проблеми.

Відповідно, як мета пропонованого дослідження, соціально-культурний світ України розглядається у належності до множини світів глсбального світу, окреслюються перспективи його подальшого розвитку. За основу пошукової моделі в цій розвідці було взято концепцію світотворення Нельсона Гудмена, що мала значний вплив на світоглядні переконання, ціннісні орієнтації представників інтелектуальних кіл Сполучених Штатів Америки та Європи.

У межах концепції світотворення, поширеної у різних модусах, насамперед на теренах європейської та північноамериканської спільноти, поняття “соціально-культурний світ”, “глобальний світ”, “сучасний світ”, “даний світ” виявляють специфічне взаємовідношення, яке, використовуючи аналогію з ідеєю Романа Якобсона про “відношення мови із «універсумом (світів) мови»” [8, с. 195], дає змогу висловити припущення про зв’язок соціального буття з “універсумом світів культури”, а також культури з “універсумом соціальних світів”. Тому в синхронічному аспекті аналізу соціуму поняття “соціальне” і “культурне” виступають атрибутивними значеннями даного, сучасного, глобального світу в певних його ракурсах існування.

Ступінь розробленості проблеми. Зазначимо, що аналіз соціально-культурних проблем сучасності є темою низки трансдисциплінарних досліджень, у яких сучасний світ ототожнюється із глобальним виміром буття людства. Зауважимо, що наукові студії представляють предметну площину політичної, правової, економічної теорії в умовах глобалізації (В. Будкін, І. Бураковський, М. Відякіна, І. Воронов, Е. Заграва, О. Згуровський, Т. Ігнат’єва, І. Євлакова, Т. Поливана, О. Любівцева, С. Пропокович, Н. Прядко, С. Соколенко, К. Стриженко, Ю. Ткачук, О. Тодика, К. Трима, А. Філіпенко, В. Юрчишин); окреслюють пошук нових форм візії культурного, технологічного цивілізаційного розвитку людства (В. Власов, В. Бурлачук, Т. Гардашук, В. Дергачова, І. Кононов, В. Косів, Т. Лильо, В. Михайлович, О. Мозговий, П. Саблук, М. Сімонова, С. Сидоренко, К. Сіриньок-Долгарьова, В. Степаненко, А. Товстоліс, В. Шейко, І. Школа, Б. Юськів); моделювання, управління та стратегії національного й регіонального розвитку та безпеки у глобальному

світі (Г. Аніловська, Р. Білик, О. Білорус, В. Бондар, А. Богуш, Є. Буравльов, С. Вегера, З. Варналій, Р. Войтович, В. Ермоленко, О. Гаврилюк, Б. Гуменюк, І. Касабова, І. Куян, В. Лісіца, Д. Лук'яненко, Є. Маруняк, О. Потехін, О. Сидорчук, О. Ступін, Т. Тімченко, Є. Терещенко, М. Требін, В. Фещенко, О. Чебиків, А. Чемерис, М. Шепелєв, С. Шергін), а також виявлення світоглядних орієнтацій та екзистенційних проблем, спричинених глобалізацією (В. Лях, В. Гвоздяк, О. Кравченко, М. Кисельов, В. Лук'янець, Я. Любимий, Л. Озадовська, В. Пазенок, К. Райда). Соціально-культурні та історичні аспекти глобалізації представлено у працях В. Багінського, О. Білого, І. Бойченка, В. Клочко, С. Кримського, В. Крисаченка, В. Малахова, О. Мостяєва, Б. Нельги, В. Пазенка, О. Самойлова, О. Фадеева тощо.

Поміж зарубіжних авторів варто виокремити праці, що мають бути враховані у площині методологічних і теоретичних пошуків соціальних, політичних, гуманітарних, історичних наук та філософії. Серед них треба відзначити теорії "аутопоезіса" Ніклосо Лумана, "глобального селища" Герберта Маршала Маклуена, концепт Ното sociologicus Ральфа Густава Дарендорфа і П'єра Бурдьє, теорію "світ-системи" Фернана Броделя, а також роботи Ентоні Гіденса, Юргена Габермаса, Ульриха Бека, Іммануїла Моріса Валлерстайна та ін. Варто наголосити, що у працях цих зарубіжних дослідників утверджується планетарне бачення сучасності, що і відповідає одному зі значень терміна "глобалізм". Водночас у вітчизняному соціальному дискурсі більш поширеним залишається використання терміна "глобалізм" для позначення комплексних змін, що їх зазнало людство, і які розглядають як ендегенні та екзогенні загрози українського поступу в сучасному, глобальному світі [6, с. 7].

Виклад основного матеріалу дослідження. Серед політичних перформансів сучасності заперечення глобалізму є одним із провідних трендів, і він ґрунтується на культивуванні антиамериканських настроїв, які у своєму радикальному вигляді набувають подекуди ксенофобських та антисемітських проявів (наприклад, коло панславистських, етнорелігійних, квазіконсервативних теорій). Наступним джерелом заперечення глобалізму є симпліфікація "депендентської" теорії світового перерозподілу, яка набуває вигляду метафор "узбіччя глобалізму", "жертв глобалізму" та, зрештою, заперечення феномена планетарного мислення. Ще одним джерелом занепокоєння науковців, і не лише їх, є мультикультуралізм, спричинений міграційними та демографічними процесами у сучасному світі. Суперечливість заперечення глобалізму відображає стан невпевненості в суспільстві та занепокоєння змінами, що відображають соціальний, антропологічний, ціннісний ракурси існування сучасних спільнот, економік, культур. Навіть констатація очевидності таких феноменів сучасності, як глобальне суспільство, сталий розвиток, екологічна безпека, культурне різноманіття, постають у суспільній думці залежно від упередження, скептичного ставлення, завищеної самооцінки в поінформованості тощо.

До прикладу, за результатами дослідження, оприлюдненого Генеральним комісаріатом стало-го розвитку Французької Республіки, більше третини французів висловлюють так званий клімато-скептицизм (35 %), оскільки мають сумніви щодо впливу людської діяльності на зміну клімату, а також не виражають занепокоєння щодо використання атомної енергії. Поміж скептично налаштованих французів 13 % вважають, що кліматичні зміни не доведено, 22 %, що кліматичні зміни відбуваються, але не спричинені людською діяльністю, 4 % не висловлюють жодної позиції щодо означеного питання. Важливо, що 53 % "клімато-скептиків" не мають дипломованої освіти, а перевагу використанню атомної енергії віддає 58 % з числа тих осіб, які не сприймають переконливості доказів "глобального потепління". Нарешті, 47 % французів переконані, що використання атомної енергетики "має радше переваги". Проведене Генеральним комісаріатом дослідження суспільної думки корелює із результатами, які проводила Міжурядова експертна група із кліматичних змін (Giec) [9]. А от в Україні екологічну поведінку та відповідну їй ціннісну матрицю людського життя визначає суто регіональне бачення. Уряд, експерти та громадські організації серед екологічних проблем перше місце віддають проблемі забруднення навколишнього середовища через виробничу діяльність та накопичення відходів. Про високий рівень самооцінки власної поінформованості українців свідчить той факт, що 60 % респондентів вважають себе добре та достатньо поінформованими у проблемах кліматичних змін. Водночас 37 % вважають себе погано поінформованими, а 4 % – загалом непоінформованими. Поміж респондентів 26 % вважають кліматичні зміни природно-закономірними. Причини змін клімату українці уявляють відповідно до регіональних особливостей виробничої діяльності. Так, якщо у Північному регіоні 86 % респондентів називають причиною кліматичних змін промислові викиди, то більшість респондентів (62 %) Західного регіону України причиною кліматичних змін вважають вирубку лісів. Про рівень особистої відповідальності засвідчує 13 % опитуваних, які відзначили домашні господарства, а не тільки промислові об'єкти як такі, що спричиняють зміни клімату. Наведені статистичні дані засвідчені дослідженням "Зміна клімату: ставлення населення, експертів та бізнесу в Україні" ініційованим та здійсненим Представництвом ООН в Україні, мережею Глобального договору за підтримкою уряду України у 2008–2009 роках [3].

Тому зазначений стан справ надає цій філософській візії можливість виконувати своє класичне сократично-кантіанське завдання – встановити межу "знання і незнання", виявляючи ступінь нераціонального сприймання та ірраціонального ставлення до різноманітних

виявів соціальних і культурних явищ сучасності. Враховуємо, що суб'єктивність оцінки сучасних цивілізаційних зрушень породжує й суто ірраціональне ставлення, яке виражається в політичному екстремізмі, спекулятивних навіюваннях, "фантазмах очікування" та інших проявах соціальної негативності та навіть романтичного нігілізму. До прикладу, у грудні 2012 року найпопулярнішим пошуковим запитом українських користувачів Google та Yandex була інформація про кінець світу (події, що її очікували 21 грудня 2012 року). Як зазначили експерти, апокаліптична тематика була особливо популярною на всіх теренах США. За результатами дослідження Research & Branding Group, 34 % українців вірили у можливість кінця світу, серед них було більше жінок, ніж чоловіків, мешканців сіл, ніж міст [4].

Також наголосимо, що науковий і політичний дискурси, коментарі журналістів та експертів, а також перформанс у фінансовій, мистецькій, спортивній та політичній сферах виформовують контекст, що віддзеркалює домінантне положення політики в українському соціумі та інсайдерський характер економіки. Структурованість дискурсивних практик визначається синхронічно-діахронічною контрапозицією "етнічного-глобального", "національного-глобального", "українського-міжнародного" в сучасному світі. Так, перформанс віддзеркалює комплементарний характер економічної та творчої діяльності, охоплюючи категоріями креативності та інновацій стратегію його просування на фінансовому та мистецькому ринках. Вплив практик перформансу простежується інтегрально. Зокрема, в постановці філософських проблем економічної діяльності особливого значення набувають питання освіти та мовної підготовки, перевагу віддають управлінській тематиці, комунікативно-медіальним підходам, психологічним проблемам спілкування, мотивації, іміджевій політиці у вирішенні стратегії економічного розвитку України у глобальному світі. Аналогічне бачення поширене і на інші сфери соціальної активності, політичну, творчу діяльність тощо. Проте, на жаль, бракує досліджень ціннісних зрушень у житті сучасного пересічного мешканця України, а також української спільноти загалом.

Звернемо увагу, що на сьогодні мистецтво і спорт найбільше популяризують образ України в сучасній світовій спільноті, вводять українську культуру в контекст світової. Однак це стосується, передусім, – виробництва масових форм споживання в індустріях розваг та краси. Народна художня культура популяризується у рекламно-туристських потугах, про її поступальний розвиток говорити нині не доводиться. Крім того, під сучасним мистецтвом та спортом розуміється інституційний та громадський рівні міжнародного співробітництва України. А ось політичний перформанс в Україні представлено полемікою щодо євразійського та європейського векторів інтеграції України, і він, на жаль, не оптимізує її привабливість.

Зазначимо, що автор концепції світотворення Нельсон Гудмен вказує на те, що домінанти світогляду сучасного європейця й розвитку сучасної філософії визначаються такими змінами: заміна Іммануїлом Кантом розгляду структур світу на структури свідомості, заміна структур свідомості на структуру понять, яку здійснив Кларенс Ірвінг Льюїс, це й зміна аналізу структури понять на символічні структури науки, філософії, мистецтва, сприймання та повсякденного дискурсу [5, с. 116]. Отже, загальне світоглядне спрямування інтелектуальної еліти, зокрема у царині філософії, визначається рухом від унілатерарної концепції істини, що характеризує світ у своїй статичності, до пояснених і, певним чином, суперечливих світів, які перебувають у процесі творення [5, с. 116]. Важливою рисою світосприймання є множинність версій і засобів бачення світу в окремих науках, художніх творах, у людському сприйманні, яке зумовлено обставинами, розумінням, зацікавленістю та минулим досвідом [5, с. 120]. Світи, що існують у множинності, у своїх відмінностях не можуть бути редуковані один до іншого, а відтак, не існує усталеного стандарту правильної версії пояснення світу чи творення моделі людської поведінки у ньому. Щоб світ відповідав вимогам "прийнятої правильності", він має бути описаний у загальних твердженнях-конвенціях. А відтак, існуючий світ має відповідати списку істинності значень таких тверджень. Утім такий список відображає засоби, які є основою "універсумів світів" [5, с. 122]. Тому існуючий світ є відображенням, яке визначається зв'язком зображення/зображуваного. Отже, існуючий світ постає конструктивною, а не дескриптивною формою людського ставлення до дійсності. Версії існування світу є ні фактичними, ні вигаданими твердженнями, описаннями, зображеннями реальності, які визначаються загальним поняттям правильної відповідності, описової правильності, правильності зображення [5, с. 248].

Проілюструвати таке бачення можна прикладом із поезії Максима Рильського: "мовчання світове, /де дане коникам/самим перекликатися сухим сюрчанням..." [7, с. 234] – читач може здогадатися, що світ твориться звуком, нехай майже нечутним, утім це сприйняте "вухом", а отже, даний слуху і почутий світ є існуючим, у той час як усі інші, не-почуті є так би мовити "мовчазною величчю" буття. Водночас "сюрчання коника" є однією з можливих моделей існування світу, такою самою, як і гуркіт, буркотіння, хвилювання та інші варіації, що належать до однієї з версій світотворення, а саме тій, яка відповідає зрозумілості звука. У цьому сенсі можна уявити світ, який твориться відлунням (як своєрідну ілюстрацію української моделі світобачення). Імовірно, що такий світ буде відмінним від моделі світобачення, скажімо, ірландця чи француза, і таку відмінність, що

має відповідати різності проєкцій та відображення, насамперед, у ціннісній основі. І при цьому цей проєктивний “світ відлунь” (як світ конкретних звукових відображень) належатиме до іншого у своїй конфігурації бачення світу людиною конкретної спільноти, який, своєю чергою, є версією конфігурації цінностей і стандартів буття, порядку іншого рівня ставлення до життя і людини і т. п.

Показово, що конструювання світів відмінне від їхнього дослідження. Соціальні, індивідуальні історії та необхідний початок світів досліджуються відповідно антропологією, психологією, богослов'ям. Утім визначення аксіологічної специфіки світів ґрунтується на тому, що має бути позначено як субституціональний принцип (субституція), який є відмінним від субстанціонального світосприймання (“не-кантіанська тема множинності світів”) та його заперечення (“кантіанська тема пустоти поняття чистого змісту”) [5, с. 123]. Субституція ґрунтується на таких положеннях: не існує неструктурованого змісту, світ структурується символами, слова визначають символічний зміст світу конкретної спільноти, кожен окремий світ сконструйовано з “уламків” інших світів.

Інаше кажучи, субституція передбачає таку онтологію: існування світу заміщується існуванням світів, універсальний субстрат світотворення (неконцептуалізована та неструктурована даність) – процесом конструювання світів (субстанція перетворюється на функціональну сполуку або “розчинення субстанції в функції”, а також дане є сприйнятим) [5, с. 122–123]. Відтак, емпіричні наслідки такої субституціональної онтології: не існує поняття без сприймання; якщо існують слова без світу, то не існує світів без слів; існування світу є версією світів; кожен окремий світ є сполукою історії й теології. І показово, що епістемологічні наслідки субституції охоплюють питання “творення”, “верифікації”, “пізнання” світів. Тобто, перетин різноманіття ідентичностей наразі створює об'єктивність даного світу, до якого належать структури повсякденності, тональності сприймання, варіації послідовності подій тощо.

Проте ідентичність – це сполучення або декомпозиції, у процесі якого виробляють (але не творять) “предмети” або “людини” в межах організації “конкретного світу”. Ідентичності є радше теоретичним, ніж практичним явищем; конструктивним, ніж конститутивним; релятивним, ніж природним [5, с. 124–127]. Наприклад, імена Нерей (Νηρηϊς), Нереїди (Νηρηϊδες), Аернейська Гідра (ΑερναίαΎδρα), водяний змії (Ύδρα) мають споріднену семантичну основу, яка пов'язана з позначенням “води” (утім вказують на відмінність форми сприймання цієї стихії з боку пращурів сучасних греків у межах єдиної соціальної, індивідуальної, метафізичної історії). Інший приклад, “андріївський хрест” у християнській традиції та подібний до нього хрест, що був у інків символом божества, яке надавало допомогу при пологах і захищало від нічних привидів, засвідчують те, що подібність елементів культури не є ознакою їх структурно-семантичної близькості [2, с. 75, 713]. Отже, об'єктивність світу встановлюється наразі залежно не від істинності суджень чи висловлювань, а від конструктів мови.

Форми достовірності, “предикати” та “висновки”, постають як-сь версії застосування, викладені словесно деякими усталеними (чи нав'язаними) стандартами [5, с. 245]. Наприклад, позначення спільності застосовуються до системи соціальних зв'язків, а соціальні зв'язки будуються позначенням індивідів, так само як індивіди творяться цінностями, а цінності конструюються символічними структурами розуміння, тобто словесно. Відтак, тут має існувати інтуїтивний вимір сприймання, так би мовити спорідненості “спільності” та “розуміння” для кожного окремого світу. Приміром, слово “національність”, яке у радянському довоєнному минулому України мало форму сприймання власного походження, в теперішній Україні має визначати суто нормативно-правовий зв'язок особистості і держави. Проте залишилось, і не тільки в структурах повсякденності, а й у Преамбулі Конституції України, прийнятої у 1996 році, радянське розуміння “національності” як форми сприймання власного походження при визначенні “Український народ”: “Верховна Рада України від імені Українського народу – громадян України всіх національностей” [1]. Проте у державі, конституційне право якої не визнає подвійного громадянства, можуть бути громадяни різних національностей лише в тому випадку, якщо слово “національність” не використовується для позначення етнічного походження індивіда (і також треба припускати тотожність колективної та індивідуальної ідентичностей, наслідуючи її у відповідних сегментах індивідуальної, соціальної історії та теології).

Як бачимо, така сполука феноменів культури та соціуму є тією самою даністю світу, яка визначена зв'язком зображення/зображуваного. Щодо подібності такого зв'язку, конструюється правильне як узвичаєне. Подібне має й сенс “правильного” та “істинного”: “подібне в зображенні” та “подібне в описанні” – відповідно. Як твердження “Земля обертається навколо Сонця” є правильним, і “картина” може бути правильною подібно до зазначеного твердження. Утім правильність цього твердження і зображення є правильністю суто у певній мірі або реалістичності відповідно до того, що позначає твердження, і того, що зображує картина [5, с. 246]. Реалізм суджень та реалізм зображення є змінним залежно від узвичаєного у прийнятій системі ціннісних координат. (Зміна в ній змінює ступінь реалізму. І якщо “щось” або “хтось” тут виглядає нереалістично або навіть абсурдно, як у прикладі наведеному Н. Гудменом: “Земля, що танцює партію Петрушки”, то зміна у системі координат трансформує ступінь реалізму й осмисленості.)

Припустимо, що культура у поєднанні з конкретним соціумом укладає подібну “систему координат”. Правильність її може бути визначена “перевагами в іншій культурі”, “заво-

юванням визнання”, “з якоюсь спеціальною метою” тощо. Новий ступінь реалізму, що утворюється відповідно до зазначених змін і цілей, визначається аспектами новизни зображення, які розкривають незвичні риси дійсності. Відтак, реалістичність зображення фіксує або ініціативу, або інерцію форм сприймання правильності. Це картина, що нічого не стверджує [5, с. 246–247].

Отже, зв'язок правильного зображення та правильного твердження не має індуктивних або категоріальних засновків. Коли дві версії правильного твердження суперечать одна одній, то вони належать до різних світів. Висловлювання та засіб конструювання висловлювання є відмінними. Висловлювання відповідає сумісності або несумісності. Відповідність висловлювань одного іншому вказує на те, що вони є належними до одного й того самого світу. Твердження істинне і зображення правильне лише відносно того соціокультурного світу, до якого вони належать.

Таким чином, істина є належністю зображуваного до зображення, редукція правильного до реального і мало впливає на правильність розуміння зв'язків конкретної культури і соціуму. Реальність же включає достовірність, що її ми сконструювали з численних версій власного світобачення, які одна іншій або суперечать, або відповідають. Але СВІТ, у такому випадку, коли йдеться про його ціннісні засади, постає так би мовити сфабрикованою реальністю, яка включає передумови істинності певних тверджень, демонстрацій, заперечень необхідного і т. п., але з конкретних ціннісних основ, напрацьованих конкретною спільнотою історично (як соціокультурним світом). Тому в сучасному світі глобальних комунікацій основи правильності неможливо побудувати на принципах очевидності, оскільки цей світ має такі координати об'єктивності, що суперечать просторовим, часовим, ціннісним стандартам й уявленням, що напрацьовані у попередні часи, але які існують нині в імпліцитній формі.

Висновки. Таким чином, онтологія сучасного світу за доби глобальних комунікацій (як форми прояву глобалізму) має враховувати завжди “стандарт контексту” з погляду співвідношення віртуальної та “фізичної” реальності. Онтологія віртуального світу має фізично-конструктивні засновки, проте вони не дають змоги розглядати ці дві реальності через поняття “включення”. Віртуальний світ конструюється із множини фізично-конструктивних ідентичностей “об'єктів”, але множина останніх задається довільно. Таким чином, віртуальна реальність є суто компліментарною до даного світу. Основою соціальної і культурної спільності за таких умов є сполука ідентичностей, яка утворюється в межах даного “ціннісного світу” на основі принципу субституції, який постійно ніби вислизає з поля досяжності аналітика, подібно до того як пересувається обрій разом із тим, хто перебуває у дорозі. Проте багато хто з наших співвітчизників уже є його складниками, і це впливатиме на їхню культурну ідентичність і, зокрема, на специфіку поведінки і світовідношення.

Література

1. Конституція України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 1996. — № 30. — С. 41. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Гарсиласо де ла Вега Инка. История государства инков / Гарсиласо де ла Вега Инка ; изд. подгот. Ю. В. Кнорозов, В. А. Кузьмищев ; пер. со староисп. В. А. Кузьмищева. — Ленинград : Наука, 1974. — 748 с. — (Серия "Литературные памятники").
3. Зміна клімату: ставлення населення, експертів та бізнесу в Україні [Електронний ресурс] // Українська Мережа Глобального Договору ООН. — С. 21–26. — Режим доступу: http://www.globalcompact.org.ua/img/usr/files/240309/UN09_maket%20UKR%20FINAL.pdf
4. Лебедь Р. Чому в Україні так багато говорять про кінець світу? [Електронний ресурс] / Р. Лебедь. — Режим доступу : http://www.bbc.co.uk/ukrainian/entertainment/2012/12/121207_doomsday_hysteria_rl.shtml
5. Нельсон Г. Способы создания миров / Г. Нельсон ; пер. с англ. А. Л. Никифорова, Е. Е. Ледникова, М. В. Лебедева, Т. А. Дмитриева. — Москва : Идея-Пресс ; Логос ; Праксис, 2001. — 376 с.
6. Новий курс: реформи в Україні 2010–2015 : національна доповідь / за заг. ред. В. М. Гейнца [та ін.]. — К. : НВЦ НБУВ, 2010. — 232 с.
7. Рильський М. Т. Поєми / М. Т. Рильський. — К. : Держ. вид-во худож. літ., 1957. — 407 с.
8. Якобсон Р. Лингвистика и поэтика / Р. Якобсон // Структурализм: “за” и “против” : сб. ст. / под ред. Е. Я. Басина, М. Я. Полякова. — Москва : Прогресс, 1975. — С. 193–230.
9. Nothias J.-L. 35 % des Français se déclarent climato-sceptiques [Online] / J.-L. Nothias // Le Figaro. Publié le 06/08/2013 à 23:07. — Mode d'accès. — Режим доступу : <http://www.lefigaro.fr/sciences/2013/08/06/01008-20130806ARTFIG00516-35-des-francais-se-declarent-climato-sceptiques.php>

The article elaborated the specific perception of globalization in social discourses and performances of contemporary Ukrainian society. Based search model is the concept of worldmaking Nelson Goodman. Summary of factors of globalization from the standpoint of constructivist position has revealed the nature of spatial, temporal, research and value standards of global communications as its component.

Key words: global society, world-making, social-cultural worlds, substitution principle, values.

2014 1 (109)
січень-лютий

Заснований у 1993 році
Виходить 6 разів на рік

МАНДРІВЕЦЬ

Спільний проект Національного університету
"Києво-Могилянська академія"
і видавництва "Мандрівець"

РЕДАКЦІЯ

Богдан ФЕНЮК
шеф-редактор

Федір ПОЛЯНСЬКИЙ
головний редактор

Володимир МОРЕНЕЦЬ
головний редактор
з філологічних наук

Марина ТКАЧУК
головний редактор
з філософських наук

Віталій ЩЕРБАК
головний редактор
з історичних наук

Анна СЕМЕНОВА
літературний редактор

Світлана САВ'ЮК
верстання

Андрій ТРУТ
технічний редактор

Олександр КУРИЛО
комп'ютерна графіка

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

Володимир МОРЕНЕЦЬ, д-р філ. наук (НаУКМА)
В'ячеслав БРЮХОВЕЦЬКИЙ, д-р філ. наук (НаУКМА)
Сергій КВІТ, д-р філ. наук (НаУКМА)
Володимир ПАНЧЕНКО, д-р філ. наук (НаУКМА)
Ольга КУЦА, д-р філ. наук (Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка)
Олег ЛЕЩАК, д-р філ. наук (Свентокшинська Академія імені Я. Кохановського, Польща)
Григорій ШТОНЬ, д-р філ. наук (Інститут літератури НАН України імені Т. Шевченка)

ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

Марина ТКАЧУК, д-р філос. наук (НаУКМА)
Ірина БОНДАРЄВСЬКА, д-р філос. наук (НаУКМА)
Анатолій ЄРМОЛЕНКО, д-р філос. наук (НаУКМА)
Валентин ЯКУШИК, д-р політ. наук (НаУКМА)
Сергій КИСИЛЬОВ, канд. філос. наук (НаУКМА)
Іван ЛИСИЙ, канд. філос. наук (НаУКМА)
Тетяна ГОНЧАРУК, д-р філос. наук (Тернопільський національний економічний університет)
Сергій ЙОСИПЕНКО, д-р філос. наук (Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України)
Анатолій ДОВГАНЬ, д-р філос. наук (Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя)
Олена ПОЛІЩУК, д-р філос. наук (Житомирський державний університет імені Івана Франка)

ІСТОРИЧНІ НАУКИ

Віталій ЩЕРБАК, д-р іст. наук (НаУКМА)
Михайло КІРСЕНКО, д-р іст. наук (НаУКМА)
Віталій ОТРОЩЕНКО, д-р іст. наук (НаУКМА)
Олег БАЖАН, канд. іст. наук (НаУКМА)
Костянтин КОНДРАТЮК, д-р іст. наук (Львівський національний університет імені І. Франка)
Ярослав МАЛИК, д-р іст. наук (Львівський регіональний інститут державного управління НАДУ при Президентіві України)
Степан ПАВЛЮК, д-р іст. наук (Інститут народознавства НАН України)
Оксана ГОМОТЮК, д-р іст. наук (Тернопільський національний економічний університет)

Журнал "Мандрівець" включений Вищою атестаційною комісією України до переліку наукових фахових видань, що у них як наукові виклади можуть публікуватися результати дисертаційних робіт з філології (Постанова президії ВАК України від 14. 04. 2010 № 1-05/3); з історії (Постанова президії ВАК України від 16. 12. 2009 № 1-05/6); з філософії (Постанова президії ВАК України від 14. 04. 2010 № 1-05/3).

Статті наукових викладів рекомендовані до друку та до поширення через мережу Інтернет Вченою радою НаУКМА (Протокол № 2 від 27 лютого 2014 р.)

ІЛЮСТРАЦІЇ

- 4 **Середницький Ярослав**
Генерал Павло Шандрук і антигітлерівська військова опозиція

НАУКОВІ ВИКЛАДИ

Історія України

- 14 **Романовський Валерій**
Західноєвропейські мандрівники Нового часу про культурну спадщину України
Розглянуто свідчення мандрівників Модерної епохи про культурну спадщину України. Розкрито значення подорожніх записів як джерел пам'яткознавчих досліджень.
- 22 **Дацків Ігор**
Утворення системи дипломатичних представництв і місій Української Народної Республіки
Розглянуто процес становлення, діяльність, завдання дипломатичних представництв Української Народної Республіки. Проаналізовано процес створення нормативно-правової бази для впровадження системи консульських представництв. Зазначено, що дипломатичні представництва і місії відіграли важливу роль у налагодженні міжнародних відносин України.
- 26 **Куницький Михайло**
Дисциплінарні та кримінальні покарання як засоби юридичного впливу на правомірну поведінку місцевого населення райхскомісаріату “Україна” (1941–1944 рр.)
Розглянуто питання застосування окупаційною адміністрацією райхскомісаріату “Україна” всіх управлінських рівнів такого засобу впливу на населення, як дисциплінарні та кримінальні покарання. Ці види юридичних санкцій передбачали забезпечення дотримання місцевим населенням правомірної поведінки.
- 31 **Стельникович Сергій**
“Війна пам'ятників” на території Житомирсько-Вінницького регіону в період німецької окупації
Проаналізовано акції німців з ліквідації на окупованій території Житомирсько-Вінницького регіону пам'ятників радянської доби та політику окупаційної адміністрації, спрямовану на підтримку ініціативи місцевого населення зі встановлення монументів антирадянського змісту. Визначено, що певні спроби встановлення пам'ятників, присвячених подіям української визвольної боротьби початку 20-х рр. ХХ ст., ініціювалися представниками самостійницького руху.
- 34 **Кожанов Андрій**
Становлення і розвиток преси українських національно-демократичних сил (1989–1991 рр.)
Проаналізовано та вивчено специфіку процесу заснування друкованих періодичних видань Української Гельсінської спілки (далі – Української республіканської партії), Народного Руху України впродовж 1989–1991 рр.

Літературознавство

- 38 **Назарець Віталій**
Еволюція жанрових форм адресованої лірики в українській поезії ХІХ–ХХ століть
Простежено етапи становлення жанрових форм адресованої лірики в українській поезії ХІХ–ХХ століть. Розглянуто основні тематичні різновиди української адресованої лірики, моделі її сюжетної, композиційної, віршованої організації.
- 48 **Венгринюк Христина**
Проблема адаптації до середовища як модель творчої реалізації: варіант Наталени Королевої
Розкрито спроби Наталени Королевої адаптуватися до різних середовищ, що слугували творчим натхненням для її літературної діяльності. У статті звертаємося до філософських та психологічних праць Е. Фромма, Ю. Крістевої, Н. Макаренка, Н. Пилипенка та ін. Найвиразніше проявляються симптоми порушення адаптації Наталени Королевої в автобіографічній повісті “Без коріння” та в повісті “Предок”.

Мовознавство

- 53 **Місінкевич Олесь**
Концепт культури як одиниця ментальної інформації у мовній картині світу
Розглянуто особливості вербалізації концептів культури як носіїв ментальної інформації у мовній картині світу.
- 58 **Томіленко Людмила**
Екстралінгвальні чинники як наслідок виникнення нової суспільно-політичної лексики
Розкрито роль позамовних чинників у процесі творення нової лексики, зокрема суспільно-політичної. На матеріалі публіцистичних текстів проаналізовано активно вживані неологічні одиниці, що виникли у світлі останніх революційних подій в Україні.

Філософські аспекти

- 62 **Янковський Степан**
Соціально-культурні світи за доби глобалізації: українська візія світотворення
Опрацювання специфіки сприймання глобалізму в соціальних дискурсах та перформансах сучасного суспільства становить один з актуальних напрямів аналізу в сучасній українській філософії. Тому важливим складником цієї розвідки є концепція світотворення Нельсона Гудмена. Узагальнення чинників глобалізації з позицій конструктивізму дало змогу розкрити сутність просторових, часових, пізнавальних, ціннісних стандартів глобальних комунікацій як її складника.
- 67 **Мороз Володимир**
Українська греко-католицька церква про просвітницьку роль духівництва: суспільно-політичний аспект
Проаналізовано вчення УГКЦ про просвітницьку роль духівництва стосовно сфери політики. Досліджено засоби, що ними церква прагне стимулювати вірних до активної суспільної позиції. З'ясовано особливості ролі та діяльності духівництва у відповідній сфері.
- 71 **Існюк Інна**
Естетика нуару в сучасному художньому просторі України: ціннісні засади, теоретичні пошуки і мистецька практика
У міждисциплінарній площині розглянуто естетичні основи нуару як феномена художньої культури Північної Америки і Західної Європи та естетичного явища зі складною детермінацією. Також визначено особливості естетики нуару в різних мистецьких практиках сучасності, зокрема в кінематографі, живопису, літературі.

РЕЦЕНЗІЇ ТА ОГЛЯДИ

- 75 **Лисий Іван**
Сабадуха В. Українська національна ідея та концепція особистісного буття
- 79 **Воропаєва Тетяна**
Рева І. По той бік себе. Культурні та психологічні наслідки Голодомору та сталінських репресій
- 80 **Астаф'єв Олександр**
Кизилова В. Художня специфіка української прози для дітей та юнацтва другої половини ХХ століття

ХРОНІКА ТА ІНФОРМАЦІЯ

- 82 Міжнародна науково-практична конференція “Методологічні засади і наступність релігієзнавчих досліджень в Україні”
- 84 Про авторів